

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ostravě rozhodl samosoudkyní JUDr. Zorou Šmolkovou ve věci

žalobce: Z.D.

proti
žalované: Česká správa sociálního zabezpečení
sídlem Křížová 1292/25, 150 00 Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 9. 6. 2021, ve věci starobního důchodu

takto:

- I. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 9. 6. 2021, **se ruší** a věc **se vrací** žalované k dalšímu řízení.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Předcházející řízení

1. Jádrem tohoto sporu je posuzování nároku důlního měřiče na tzv. hornický důchod.
2. Žadostí ze dne 25. 6. 2018 žalobce požádal žalovanou o úpravu výše starobního důchodu, jelikož se domníval, že mu přísluší ve výši stanovené § 76a zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Žalovaná mu prý měla započíst několik let práce důlního měřiče, kterou dle jeho mínění vykonával se stálým pracovištěm pod zemí hlubinných dolů [tzn. preferovaná pracovní kategorie ve smyslu § 14 odst. 2 písm. a) zákona č. 100/1998 Sb., o

Shodu s prvopisem potvrzuje M. R.

sociálním zabezpečení, ve znění účinném do 31. 12. 1992 ve spojení s položkou č. 3 přílohy č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb.]. Žalovaná mu ovšem většinu jeho pracovního života na pozici důlního měřiče započítala jako technickohospodářskému pracovníkovi, tj. ostatní zaměstnání v hornictví vykonávaná pod zemí v hlubinných dolech [pracovní kategorie dle § 14 odst. 2 písm. b) zákona o sociálním zabezpečení ve spojení s položkou č. 5 přílohy č. 3 nařízení vlády č. 117/1988 Sb.]. O této žádosti žalovaná rozhodla dne 4. 12. 2018 jednak rozhodnutím č. II (zamítnutí žádosti pro nesplnění podmínek § 76a), jednak rozhodnutím č. I [žádost zamítla pro nesplnění podmínek § 56 odst. 1 písm. b) téhož zákona]. Žalobce proti oběma těmto rozhodnutím podal námitky, které žalovaná zamítla jejím **prvním rozhodnutím ze dne 8. 3. 2019**.

3. Proti tomuto rozhodnutí se žalobce bránil žalobou, k níž Krajský soud v Ostravě rozhodnutí žalované zrušil a věc jí vrátil zpět s pokynem, že ve věci má dále ve smyslu judikatury Ústavního soudu zkoumat, zda žalobce v rozhodných letech skutečně (ne)vykonával práci důlního měřiče se stálým pracovištěm pod zemí (rozsudek ze dne 16. 10. 2019, č. j. 17 Ad 21/2019-48). Tento rozsudek potvrdil Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 10. 6. 2021, č. j. 6 Ads 235/2019-92. Nejvyšší správní soud přitom korigoval jen dílčí závěry rozsudku 17 Ad 21/2019 ohledně intertemporálního působení rozhodných norem. Nejdůležitějším závěrem Nejvyššího správního soudu je, že přes pochybnosti krajského soudu o použitelnosti pracovních kategorií, jak byly vymezeny v zákoně o sociálním zabezpečení, resp. v nařízení č. 117/1988 Sb., ve znění do 31. 5. 1992, je třeba rozdělení těchto kategorií vztáhnout i na nynější případ. Přitom je ovšem třeba vycházet také z nálezu Ústavního soudu ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. III ÚS 1015/13, který právě u jiného důlního měřiče judikoval, že vždy je třeba zkoumat, zda zaměstnanec soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně vykonával zaměstnání na pracovištích v podzemí hlubinných dolů (což koresponduje se zněním § 15 odst. 3 zákona č. 100/1988 Sb., ve znění do 31. 5. 1992). Pak je takového zaměstnance možné podřadit pod preferovanou pracovní kategorii I. AA i v případě, že ho tak jeho zaměstnavatel neevidoval, resp. jeho zaměstnání nespadlo pod taxativní výčet zaměstnání dle přílohy č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb.
4. V návaznosti na rušící rozsudek 17 Ad 21/2019 žalovaná vydala v této věci **druhé rozhodnutí ze dne 9. 6. 2021**. Ještě před vydáním rozhodnutí žalovaná dle pokynů krajského soudu provedla dokazování stran skutečnosti, zda žalobce na pozici důlního měřiče soustavně a v průběhu konkrétních kalendářních měsíců převážně pracoval v podzemí hlubinných dolů [srov. § 14 odst. 2 písm. a) zákona o sociálním zabezpečení]. K tomu mj. obeslala právního nástupce někdejšího zaměstnavatele žalobce (OKD, a. s.), dále u Krajské hygienické stanice Moravskoslezského kraje zjišťovala dosaženou míru expozice žalobce fibrogennímu prachu, a také provedla důkaz kartou záznamu zdravotní prevence žalobce. Ovšem z provedených důkazů nezjistila, že by žalobce v průběhu konkrétních kalendářních měsíců vykonával práci důlního měřiče se stálým pracovištěm v podzemí hlubinného dolu. V návaznosti na to druhým rozhodnutím v této věci žalovaná opět zamítla námitky proti prvostupňovým rozhodnutím č. I a č. II. Dle zjištění žalované žalobce mj. získal celkem 1 894 dnů doby zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí, což po přepočtu činí pouze 1 137 směn. Tzn., žalobce nedosáhl na podmínku 3 300 směn odpracovaných v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí [§ 1 písm. b) nařízení vlády 363/2009 Sb.]. Žalobce nedosáhl ani nejvyšší přípustné expozice v jeho zaměstnání a nejednalo se ani o hornictví v uranových dolech.

Shrnutí podání v tomto řízení před správním soudem

5. Žalobce podal žalobu i proti *druhému* rozhodnutí v této právní věci. V žalobě, shodně jako v předcházející žalobě, kterou soud projednával pod sp. zn. 17 Ad 21/2019, tvrdí, že žalovaná se nevypořádala s jeho námitkami stran zařazení výkonu zaměstnání „důlního měřiče“ do pracovní kategorie dle dřívějších předpisů. Ohledně této otázky nedostatečně zjistila skutkový stav věci. Má za to, že osvědčil, že vykonával své zaměstnání soustavně na pracovištích v podzemí hlubinných dolů. Vedle toho také žalovaná nezohlednila jeho směny jakožto důlního záchranáře a přesčasové směny před rokem 1993. Dále uvedl, že mu nelze klást k tíži to, že právní nástupci jeho bývalých zaměstnavatelů již nedisponují pracovními výkazy, které by osvědčily jím tvrzené skutečnosti. Dále argumentoval tím, že v resortním seznamu je jako technickohospodářský pracovník (kategorie I. A) uveden toliko „vedoucí důlní měřič“, jehož práci nikdy nevykonával. Žalovaná mu údajně „hornický důchod“ nepřiznala v rozporu s tím, že na něj měl nárok, a to pouze z administrativně formálních důvodů.
6. K žalobě podala obsáhlé vyjádření žalovaná. V něm zejména popsala předcházející řízení, skutkový stav ve věci včetně doplnění dokazování v roce 2021, rozhodné právo a judikaturu. Žalovaná potvrdila, že u žalobce není potřeba zkoumat, zda splnil podmínky pro zařazení zaměstnání do I. pracovní kategorie (soustavnost a převážnost výkonu rizikových prací), neboť tato skutečnost není sporná. Sporné je, zda žalobce měl „stálé pracoviště“ pod zemí v hlubinných dolech ve smyslu § 14 odst. 2 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb. a nařízení vlády č. 363/2009 Sb. Ve stěžejní části vyjádření žalovaná uvedla, že bývalý zaměstnavatel neměl u žalobce důvod evidovat či archivovat jiné údaje než ty, které mu ukládaly dobové právní předpisy. Tehdy totiž nemohl předpokládat, že někdy v budoucnosti Ústavní soud vydá nález s „chybným“ výkladem podzákonného právního předpisu, jímž takřka smaže rozdíly mezi druhy zaměstnání se stálým pracovištěm v podzemí, tzn. kategorie I. AA [shora cit. § 14 odst. 2 písm. a)] a ostatními zaměstnáními vykonávanými pod zemí v hlubinných dolech, tzn. kategorie I. A [§ 14 odst. 2 písm. b) zákona č. 100/1988 Sb.]. Dobová kritéria pro rozlišení toho, který pracovník měl stálé pracoviště pod zemí, a který ne, byla konzistentní (s. 10 vyjádření). Ani aplikace nálezu ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. III. ÚS 1015/13 neznamená, že by žalobce jako důlní měřič měl být automaticky hodnocen v pracovní kategorii I. AA, ale v každém případě je nutno prokázat, že soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně vykonával zaměstnání na pracovištích v podzemí hlubinných dolů. To se dle žalované v tomto případě nepovedlo. Přitom vinu nenese zaměstnavatel, který vše dle dobových předpisů řádně evidoval. Dle žalované není diskriminační, že žalobci nepřiznala hornický důchod, protože každý z pojištěnců vykonával v průběhu pracovního života zaměstnání na jiných pozicích. Pokud konkrétní zaměstnanec, byť po jistou etapu života byl důlním měřičem, získal také dostatečnou dobu pojištění v pracovní kategorii I. AA, na tzv. hornický důchod dosáhl. Jiní třeba mohli získat v pracovní kategorii I. A více než 20 let, a tedy jim tentýž důchod žalovaná také přiznala. Žalovaná naopak považuje za diskriminační, pokud by žalobci hornický důchod přiznala a jinému pojištěnci, který za obdobných podmínek po obdobnou dobu vykonával práci důlního měřiče, tento důchod dosud nepřiznala. Pokud se nepovedlo prokázat potřebný počet směn či potřebný počet let v preferované pracovní kategorii, žalovaná nemohla přiznat žalobci výhodnější nárok na snížení důchodového věku. Zbylou část vyjádření k žalobě žalovaná věnovala kritice nálezu III. ÚS 1015/13, včetně dovozování chaosu a nejistoty, kterou měl Ústavní soud vnést do její praxe.

7. Žalobce v replice ze dne 10. 9. 2021 mj. uvedl, že nadále trvá na diskriminaci jeho osoby, protože žalované doručil seznam spolupracovníků, kteří vykonávali zaměstnání důlního měřiče ve shodném místě, čase a shodným způsobem. Zatímco žalobce nedosáhl na tzv. hornický důchod, jeho spolupracovníci ho pobírají. Žalovaná měla zcela náhodně vybrat dva zemřelé pracovníky, o kterých tvrdí, že bez jejich svolení nemůže pracovat s osobními daty. V dalším podání ze dne 21. 9. 2019 poukazuje na to, že žalovaná dosud nevysvětlila, proč jeho spolupracovníci a VIP sportovci odcházeli do tzv. hornického důchodu ve věku 55 let a 6 měsíců. Odkázal také na znalecký posudek JUDr. Ing. R.M., CSc., znalce, a to k zjištění ohledně pracovní náplně důlního měřiče (jen 30 % fondu pracovní doby měl pracovat na povrchu).
8. Žalovaná reagovala duplikou ze dne 1. 10. 2021, v níž opětovně mj. zdůraznila, že zákonodárce vytvořil dvě samostatné kategorie I. A a I. AA, a ona je přes pochybnosti, které do věci vnesl nález III. ÚS 1015/13, nemůže v praxi slučovat. To, že pozice důlního měřiče není výslovně uvedena na taxativním seznamu zaměstnání, neznamená, že tento výčet není taxativní. Pokud důlní měřič jako pozice v hornictví není výslovně uvedena v příloze č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb., znamená to jen to, že normotvůrce nepovažoval tuto pozici za zaměstnání se stálým pracovištěm v podzemí hlubinného dolu. Žalovaná nesouhlasí s tvrzením, že vybrala „zcela náhodně dva zemřelé pracovníky“, neboť již ve vyjádření ze dne 4. 6. 2019 k předcházející žalobě tyto pochybnosti žalobce vyvracela (s. 5).

Zjištění ze správního spisu

9. Ze správního spisu soud zjistil mj., že jsou v něm založeny následující pracovní smlouvy a dodatek k pracovní smlouvě:
 - a. Pracovní smlouva z 5. 1. 1979, s uvedeným druhem práce „důlní pracovník“ a místem výkonu práce „OKR Důl ČSM konc. podnik Stonava“;
 - b. pracovní smlouva z 2. 1. 1984, s uvedeným druhem práce „pomocník důlního měřiče“ a místem výkonu práce „všechny závody OKR Dolu Staříč, k. p.“;
 - c. dodatek ke smlouvě z 2. 1. 1984 ze dne 1. 2. 1984, měnící druh práce na „samostatného důlního měřiče“.
10. Dále je ve spise založen výplatní lístek na zálohu platu za měsíc září z roku 1992, na kterém je pro účely výpočtu nejvyšší přípustné expozice uveden celkový počet směn žalobce, a to 3250. Tyto jsou rozděleny mezi:

RUBANI	25	směn
OSTATNÍ	6	směn
THP-1.A	2123	směn
THP-1.AA	1096	směn

Dále je zde uvedena do doby vydání onoho lístku dosažená expozice (56%).

Dále soud zjistil ve spise přítomnost následujících evidenčních listů důchodového zabezpečení. Za roky 1973-1978, dle kterého pracoval žalobce t. č. jako horník a odpracoval v kategorii I. AA 1864 dnů a v kategorii I. A 53 dnů. Za roky 1979-1992, dle kterých pracoval žalobce t. č. jako důlní měřič s uvedeným zařazením do pracovní kategorie I. A. Soud ve spise také zjistil, že OKD dne 14. 8. 2018 sdělilo žalované, že žalobce byl ke dni 31. 12. 1992 zařazen do kategorie I. A.

11. Žalovaná po prvním rozsudku krajského soudu v této věci doplnila dokazování. Za tím účelem žalovaná dne 2. 3. 2021 vyzvala Krajskou hygienickou stanici Moravskoslezského

kraje, aby jí sdělila výši maximální přípustné expozice fibrogenního prachu na pracovišti v podzemí hlubinného dolu v období od 1. 10. 1973 do konce září 1992, příp. k sdělení jakýchkoli dalších skutečností, které by mohly přispět k osvětlení věci. V reakci na tuto výzvu Krajská hygienická stanice Moravskoslezského kraje přípisem ze dne 16. 3. 2021 sdělila, že maximální přípustná expozice je vždy 100 %. Požadavek žalované na přepočet expozice 56 % NPE na počet hodin v rámci jedné směny nemohla realizovat, jelikož „nápočet NPE“ se postupně vyvíjel a měnil. Krajská hygienická stanice přitom nemá přístup k této dokumentaci. Dále odkázala, že počet směn v riziku fibrogenního prachu lze zjistit v kartě zdravotní prevence nebo v kartě prašné expozice, které by měly být uloženy u OKD, resp. v archivu DIAMO, s. p.

12. V návaznosti na to žalovaná dne 17. 3. 2021 vyzvala DIAMO, jakožto nástupce bývalého zaměstnavatele žalobce, ke sdělení, zda žalobce, který dle evidenčních listů důchodového pojištění pracoval od 4. 1. 1979 do 31. 12. 1983 v tehdejší OKR, Důl ČSM, Stonava, a od 2. 1. 1984 do 31. 12. 1992 v tehdejší OKR, Důl Staříč, jako důlní měřič, v průběhu každého jednotlivého kalendářního měsíce vykonával svou práci převážně na pracovišti v podzemí hlubinného dolu. Dodala, že tato skutečnost by měla být seznatelná z interních listin zaměstnavatele, dokládajících evidenci odpracované doby a vykonané práce v jednotlivých kalendářních měsících. Na tuto výzvu odpověděla společnost OKD přípisem ze dne 30. 3. 2021, že u žalobce nedohledala podklady prokazující výkon práce na povrchu či v podzemí, a to zejména z toho důvodu, že pozice důlního měřiče, na které v období let 1979 až 1992 pracoval, nebyla zaměstnáním se stálým pracovištěm v podzemí hlubinných dolů. Před rokem 1993 definoval zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm v podzemí hlubinného dolu § 14 odst. 2 písm. a) a § 21 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb., což toto zaměstnání řadilo do I. pracovní kategorie, která zakládala nárok na starobní důchod při dosažení věku 55 let. V taxativní výčtu obsaženém v nařízení vlády č. 117/1988 Sb., o zařazování zaměstnání do I. a II. Pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení, ve znění platném do 31. 5. 1992 pozice důlního měřiče chybí. OKD přitom udržuje kontinuitu nastavených pravidel – stále vychází z vymezení pozice v příloze č. 2 nařízení č. 117/1988 Sb., kde pozice důlního měřiče nebyla vykazována jako práce na stálém pracovišti v podzemí hlubinného dolu ani po 1. 1. 1993. V OKD stále berou v potaz, že rozhodujícím kritériem pro posouzení, zda práci, kterou zaměstnanec vykonával v dole, lze zároveň považovat za zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm v podzemí hlubinného dolu, je to, zdali tato práce byla v rámci konkrétní profese vykonávána soustavně (tedy denně) a současně převážně (po převážnou část směny dle § 37b odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb.) v podzemí hlubinného dolu.
13. V návaznosti na to žalovaná zaslala 6. 4. 2021 a 4. 5. 2021 dvěma odštěpným závodům DIAMO doplnění žádosti o sdělení rozhodných skutečností, a to kopie karty zdravotní prevence a/nebo karty prašné expozice žalobce. Dne 4. 5. 2021 o totéž požádala OKD. DIAMO, odštěpný závod Darkov zaslal žalované kopii záznamu zdravotní prevence žalobce, z níž plyne, že žalobce dosáhl expozice NPE = 58,6 % (pozn. krajského soudu: na jiném následujícím listu téhož záznamu je uvedeno NPE = 56,72 %).
14. Dne 3. 6. 2021 OKD odkázalo žalovanou na originál karty prašné expozice žalobce u DIAMO, Staříč. Dále OKD uvedlo, že fارانé směny uvedené na protiprašné kartě nelze započítat v kategorii I. AA, a to zejména z důvodu, že pozice důlního měřiče, na níž žalobce pracoval, nebyla zaměstnáním na pozici stálého pracoviště v podzemí hlubinného

dolu (nebyla zahrnuta v taxativním výčtu přílohy č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb.). Pozice důlního měřiče takhle nebyla vykazována ani po 1. 1. 1993.

Posouzení věci krajským soudem

15. Krajský soud přezkoumal napadené rozhodnutí. Zvláště se zabýval otázkou, zda žalovaná v dalším rozhodnutí v této věci sledovala pokyny, které ji udělil v předcházejícím rušicím rozsudku 17 Ad 21/2019, resp. pokyny na něj navazujícího rozsudku Nejvyššího správního soudu 6 Ads 235/2019. Přitom vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu [§ 75 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (s. ř. s.)]. Ve věci rozhodl bez jednání, neboť s tímto postupem oba účastníci souhlasili (§ 51 odst. 1 s. ř. s.).
16. Žaloba je důvodná.
17. Krajský soud předesílá, že Nejvyšší správní soud v již shora cit. rozsudku 6 Ads 235/2019 korigoval jeho úvahy ohledně intertemporálního působení § 76a zákona o důchodovém pojištění (srov. bod 23 cit. rozsudku). To ovšem nic nemění na tom, že Nejvyšší správní soud souhlasil se stěžejní částí odůvodnění prvního rozsudku krajského soudu ve věci 17 Ad 21/2019, na který nyní krajský soud odkazuje zejména co do citace rozhodných právních předpisů a dále pak na body 26 a násl. jeho odůvodnění. Nejvyšší správní soud v rozsudku 6 Ads 235/2019 odkázal na novější rozsudky správních soudů, které vychází mj. z toho, že resortní seznamy dle § 17 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb. a taxativní výčty zaměstnání spadajících do preferovaných pracovních kategorií dle nařízení vlády č. 117/1988 Sb. je třeba vykládat právě s ohledem na nálezy III. ÚS 1015/13. Ústavní soud – ve vztahu k jinému důlnímu měřiči, který v minulosti pracoval mj. v uranových dolech, opakovaně zasahoval do judikatury obecních správních soudů, a to nálezy ze dne 23. 8. 2010, sp. zn. I.ÚS 1415/10 a již cit. nálezem III. ÚS 1015/13. Jak správním soudům, tak žalované srozumitelně vysvětlil, co všechno je třeba u hraničních případů zkoumat, aby zůstaly dodrženy i ústavněprávní požadavky na výklad právních předpisů. K pracovní kategorii I. AA uvedl Ústavní soud v nálezu III. ÚS 1015/13 mj. následující:

27. [...] pro zařazení zaměstnání důlního měřiče pod některý z okruhů zaměstnání podle přílohy č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. bylo rozhodující, zda bylo vykonáváno soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně na pracovištích v podzemí hlubinných dolů. Správní soudy proto pochybily, jestliže se ve svých úvahách touto podmínkou odmítly zabývat a soustředily se v podstatě jen na slovní vymezení jednotlivých okruhů zaměstnání, jež však s ohledem na výše uvedené nebylo lze považovat za taxativní výčet těchto zaměstnání. Pod jednotlivé okruhy muselo být možné zařadit případně i jiná zaměstnání, byť tato v jejich názvu nebyla výslovně zmíněna. V případě zaměstnání stěžovatele tak přicházelo v úvahu jeho podřazení pod kategorii uvedenou pod č. 3 přílohy č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb., tedy "horníkdělník, vrtný dělník, vzorkař, dělník v geologickém průzkumu, karotážník".

28. Dalšího pochybení se pak správní soudy dopustily tím, že za určující kritérium pro podřazení zaměstnání stěžovatele pod některý z okruhů zaměstnání podle přílohy č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. považovaly to, zda jde o profesi dělnickou nebo odbornou či technickohospodářskou. Jak již bylo uvedeno, toto kritérium nemělo význam pro zařazení určitého zaměstnání do uvedené přílohy ani se od něj neodvíjelo vzájemné odlišení okruhů zaměstnání,

jež byly obsaženy v přílohách č. 2 a 3. Ostatně účel přílohy č. 2 nikterak nevyklučoval, aby v ní byla obsažena i zaměstnání odborná či technickohospodářská. Podstatné bylo pouze to, zda byla vykonávána soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně na pracovištích v podzemí hlubinných dolů. Pakliže se v příloze č. 3 objevuje kategorie "vedoucího (samostatného) důlního měřiče", je tím míněna pozice, u níž se s ohledem na náplň práce, v jejímž rámci převládají právě práce kontrolní, řídicí a další práce technickoadministrativního charakteru, nepředpokládá, že bude výše uvedená podmínka splněna. To však není případ zaměstnání úsekového, resp. důlního měřiče, jak je na základě dokazování obsahově vymezily právě správní soudy. (zvýraznění doplněno)

18. Na tyto nálezy navázal také krajský soud v jeho prvním rozsudku v nynější věci 17 Ad 21/2019. V bodě 26 a násl. uvedl, že „*povaha zaměstnání důlního měřiče coby zaměstnání se stálým pracovištěm v podzemí hlubinných dolů není odvislá od jeho jmenného zařazení do seznamu v řečené příloze nařízení vlády, ale je třeba k ní dospět dokazováním*“. Proto evidenční listy důchodového pojištění, z nichž vycházela žalovaná, mají poněkud omezenou vypovídací schopnost stran zařazování žalobce do kategorií I. AA a I. A, tedy „*rozlišení, který pracovník v hornictví měl stále pracoviště v podzemí hlubinného dolu (přínejmenším před 1. 6. 1992) na základě jiného kritéria (formálního) než se kterým pracuje ustanovení § 76a z. d. p. (materiální kritérium)*“. Ani u evidenčních listů vydaných po tomto datu pak nelze vyloučit, že byly zhotoveny „*starší*“ metodikou. Nelze přitom přehlédnout, že žalovaná při prověřování správnosti evidenčních listů stran zařazení do kategorie nezjišťovala, jakou metodou byla tato správnost nástupcem zaměstnavatele žalobce přeshetřována, tedy jestli bylo nahlédnuto do výše řešeného seznamu nebo jestli bylo prováděno dokazování výpověďmi svědků, znaleckými posudky atp.“.
19. Dále krajský soud kritizoval žalovanou za to, jakým způsobem vedla dokazování ohledně výplatního lístku, který žalobce předložil k její výzvě ze dne 10. 1. 2019, jelikož mu nebylo zřejmé, jestli žalovaná využila tento důkazní prostředek rovněž ke zjištění počtu hodin z jedné směny strávených na pracovišti v podzemí, a to za pomoci údajů o dosažené expozici fibrogennímu prachu k září 1992 a počtu směn, které žalobce v průběhu let odpracoval. Dle krajského soudu žalovaná mohla za pomoci dat od krajské hygienické stanice z údajů uvedených na výplatním lístku zjistit počet hodin, které měl žalobce pracovat v podzemí hlubinného dolu (tzv. kritérium převáženosti).
20. Na základě těchto dvou důvodů krajský soud tehdy zrušil první rozhodnutí žalované o námitkách.
21. Jakkoli se nález III. ÚS 1015/13, jakožto stěžejní interpretační vodítko pro rozhodování v této věci, žalované zjevně nelíbí, krajský soud s tím žalované nemůže nijak pomoci, ostatně podobně jako Nejvyšší správní soud (srov. rozsudek 6 Ads 235/2019, body 25 až 29; a též rozsudek ze dne 29. 9. 2016, č. j. 4 Ads 126/2016-42, bod 32). Dokud Ústavní soud jeho právní závěry sám – třeba v dalším obdobném případě – nepřehodnotí, mají obecné soudy, stejně jako žalovaná a jiné orgány veřejné správy povinnost východiska nálezu III. ÚS 1015/13 bez dalšího aplikovat (k tomu srov. čl. 89 odst. 2 Ústavy). Nálezy Ústavního soudu není možné v praxi přehlížet, ignorovat, křivit či jinak obcházet (k tomu srov. např. s. 12, 15 a 17 a násl. vyjádření žalované ze dne 31. 8. 2021). A to navzdory tomu, že v důsledku cit. nálezu došlo k hodnotovému střetu mezi jazykovým výkladem

dobových předpisů a jejich novou ústavně souladnou interpretací. To musí být žalované zřejmé již od prvního rozsudku v této věci, který navíc potvrdil Nejvyšší správní soud rozsudkem 6 Ads 235/2019. Krajský soud nesouhlasí s tvrzením žalované, že Ústavní soud nálezem smazal rozdíl v pracovních kategoriích I. A a I. AA, resp., že všichni horníci, kteří spadají pod dikci § 14 odst. 2 zákona o sociálním zabezpečení, by měli čerpat stejné výhody důchodového systému, jako jsou ty, které náleží zaměstnancům dle § 14 odst. 2 písm. a) téhož zákona.

22. Ústavní soud si byl při svém rozhodování ve věci III. ÚS 1015/13 vědom aplikačních problémů včetně zpětného zařazování zaměstnanců do pracovních kategorií. Ostatně i zaměstnání žalobce z let 1973-1988 bylo zpětně podřazeno pod příslušné pracovní kategorie až s účinností od 1. 10. 1988, tzn., že jeho práci na dolu za přibližně 15 let pracovního života zpětně (retrospektivně) kvalifikoval jeho zaměstnavatel do pracovních kategorií dle nařízení č. 117/1988 Sb., tj. nařízení, které provádělo tehdy nový zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení. Sám žalobce mohl od roku 1973 očekávat, že jeho práce bude kvalifikována stejně jako práce jeho kolegů „ze šichty“ na dolu, jelikož spolu pravidelně fárali, avšak jeho zaměstnavatel ho zpětně v roce 1988 zařadil do jiné „méně výhodné“ pracovní kategorie, která nemá stálé pracoviště pod zemí v hlubinném dole, a tedy do pracovní kategorie I. A dle § 14 odst. 2 písm. b) zákona o sociálním zabezpečení. Přitom i zařazení zaměstnání, v tomto případě důlního měřiče, není dle nařízení č. 117/1988 Sb. až tak jednoznačné, jelikož – jak uvedl již Ústavní soud – zaměstnání důlního měřiče bylo možné podřadit také pod kategorii uvedenou pod č. 3 přílohy č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb., tedy „horník-dělník, vrtný dělník, vzorkař, dělník v geologickém průzkumu, karotážník“.
23. Dle popisu právě označené skupiny zaměstnání pod č. 3 přílohy č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. zde totiž spadají i práce v oboru důlního měřičství, což žalovaná vykládá tak, že může jít pouze o pomocníka důlního měřiče (figuranta), nikoli o samostatnou profesi důlního měřiče. Krajský soud, nad rámec toho, co již uvedl Ústavní soud, v tomto směru nemůže ponechat stranou nejasnost plynoucí z právě uvedené argumentace žalované, jelikož pomocník důlního měřiče musel dle popisu jeho funkce vykonávat zaměstnání spolu s důlním měřičem, sám a na vlastní odpovědnost tuto práci vykonávat nemohl. Je tedy velmi pravděpodobné, že figurant sfáral do dolu (vždy) spolu s důlním měřičem. Není přitom jasné, zda figurant vykonával svou práci v podzemí hlubinného dolu i bez důlního měřiče, nebo důlní měřič mohl pracovat bez figuranta. Každopádně, pokud bylo pravidlem, že důlní měřič a jeho figurant pracovali v podzemí (vždy) společně, což je otázka, kterou by se žalovaná měla také zabývat, není zde racionální důvod zacházet odlišně s figurantem (který dle žalované spadá do pracovní kategorie I. AA) a s důlním měřičem, který dle žalované nebyl „horník-dělník“, ale technickohospodářský pracovník (a údajně měl být zohledněn jen v kategorii I. A). Nutno v této souvislosti upozornit, že nejasnost právního předpisu by nutně neměla padat na adresáta normy, v tomto případě žalobce a při jejím výkladu by k tomu měla žalovaná přihlížet.
24. Dále soud uvádí, že je nesporné, že žalobce nevykonával práci vedoucího důlního měřiče, která spadá pod položku č. 5 přílohy č. 3 téhož nařízení, a tedy žalobce nepatřil mezi vedoucí technickohospodářské pracovníky hlubinných dolů, kteří se zařazují do pracovní kategorie I. A.

25. Tím stěžejním z nálezu III. ÚS 1015/13 je skutečnost, že některá zaměstnání – jakkoli je vláda zařadila do pracovní kategorie I. A – byla ve skutečnosti zaměstnáním v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech (preferovaná pracovní kategorie I. AA). K tomu mohlo dojít i chybným postupem zaměstnavatele, a to ve smyslu dnešní judikatury vadou metody evidence výkonu práce konkrétního zaměstnance v této kategorii. Ústavní soud netvrdí, že by každý důlní měřič měl nutně – navzdory ne zcela vyčerpávající textaci nařízení vlády č. 117/1988 Sb. – spadat do pracovní kategorie I. AA. Poukazuje jen na to, že v některých případech to tak mohlo být, a proto žalovaná musí této eventualitě věnovat dostatečnou pozornost. Nelze se tedy, jako u jiných zaměstnání, spokojit pouze se sdělením zaměstnavatele, který v té době nějak svého zaměstnance evidoval. V každém sporném případě žalovaná musí vyvinout vyšší úsilí při zjišťování skutkového stavu, aby postavila na jisto, zda důlní měřič nebo jiný zaměstnanec svou práci vykonával soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně na pracovištích v podzemí hlubinných dolů.
26. Přestože žalovaná před druhým rozhodnutím v této věci odstranila druhou z vad prvního rozhodnutí, a tedy doplnila dokazování stran převáženosti výkonu zaměstnání v podzemí hlubinného dolu prostřednictvím dosažené expozice fibrogennímu prachu (srov. body 11 až 14 shora; s. 5-6 napadeného rozhodnutí), krajský soud má za to, že žalovaná dosud nedostála požadavkům nálezu III. ÚS 1015/13. Neodstranila totiž první vadu, pro kterou krajský soud zrušil její první rozhodnutí v této věci (správnost metody evidence směn bývalým zaměstnavatelem, resp. jeho nástupcem).
27. Po žalované tedy nelze nadále požadovat, aby z vlastní úřední činnosti zjišťovala, jak se v průběhu jednotlivých let počítala expozice fibrogennímu prachu a na základě toho určila, zda žalobce svou práci vykonával převážně v podzemí hlubinného dolu. Jak plyne z odpovědi Krajské hygienické stanice Moravskoslezského kraje, tento údaj není v průběhu času stálý, ale proměňoval se. Ani krajská hygienická stanice přitom nemá přístup k dobové dokumentaci o tomto (pravděpodobně hodinovém) údaji expozice. Další dokazování směrem k vypočtení převáženosti výkonu práce v podzemí hlubinného dolu za pomoci hodnoty dosažené expozice by s ohledem na chybějící vstupná data nemohlo prokázat, zda žalobce převážně pracoval pod zemí, nebo nikoli. V tomto směru žalované nelze nic vyčítat.
28. Avšak žalovaná nevěnovala dostatečnou pozornost prvnímu zrušovacímu důvodu rozsudku 17 Ad 21/2019 (viz bod 18 shora). V dalším řízení se jen zevrubně věnovala otázce, zda v evidenčních listech důchodového pojištění, z nichž vycházela, bývalý zaměstnavatel žalobce, resp. jeho nástupce, hodnotily výkon práce žalobce ve sporných obdobích dle materiálních kritérií § 15 odst. 3 zákona č. 100/1988 Sb. ve smyslu nálezu III. ÚS 1015/13. Tzn., zda tyto subjekty správně hodnotily povahu zaměstnání žalobce, a tedy, zda práci důlního měřiče žalobce (ne)vykonával soustavně a v období kalendářního měsíce převážně pod zemí hlubinného dolu. Konkrétně se sdělení OKD ze dne 30. 3. 2021 je parné, že OKD, jakožto nástupce bývalého zaměstnavatele žalobce, **nedohledala** podklady prokazující výkon práce na povrchu či v podzemí, a to zejména z toho důvodu, že pozice důlního měřiče, na které v období let 1979 až 1992 žalobce pracoval, nebyla zaměstnáním se stálým pracovištěm v podzemí hlubinných dolů. Dále jen v obecné rovině sdělila, že pro OKD je rozhodujícím kritériem pro posouzení, zda práci, kterou zaměstnanec vykonával v dole, lze zároveň považovat za zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm v podzemí hlubinného dolu, to, zdali tato práce byla v rámci konkrétní

profese vykonávána soustavně (tedy denně) a současně převážně (po převážnou část směny dle § 37b odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb.) v podzemí hlubinného dolu (viz bod 12 shora).

29. Krajský soud nevnímá toto sdělení OKD jako důkaz o správnosti dobové evidence žalobce v pracovní kategorii I. A ve sporných obdobích. Žalovaná se podrobně nezabývala otázkou, zda zaměstnavatel žalobce, resp. následně OKD, prošetřovali zařazení žalobce do pracovní kategorie I. A. Spokojila s poněkud ambivalentním sdělením OKD, z něhož na jedné straně plyne, že při zařazování jednotlivých zaměstnání OKD udržuje kontinuitu dosavadních pravidel a stále vychází z nařízení č. 117/1088 Sb. (pozn. soudu: stěžejní příloha tohoto nařízení neplatí již od 1. 6. 1993). Tzn., konkrétní zaměstnání eviduje podle toho, jak byly zařazeny dle téměř 30 let zrušeného právního předpisu. Na straně druhé pak OKD tvrdí, že stále bere v potaz při zařazování zaměstnance do pracovní kategorie na základě toho, zda práci vykonával soustavně a současně převážně v podzemí hlubinného dolu. Tato oddělená sdělení OKD si ve smyslu nálezu III. ÚS 1015/13 odporují. Zatímco první sdělení se váže k zařazení zaměstnance dle formálního kritéria (nařízení č. 117/1988 Sb.), druhé kritériem je materiální – vyžaduje skutečné zjišťování povahy a charakteru zaměstnání.
30. Sdělení OKD ze dne 30. 3. 2021 nelze v kontextu tohoto případu ani judikatury Ústavního soudu brát jako bezvýhodnou situaci či důkazní nouzi na straně žalobce, jak zjednodušeně učinila žalovaná. Nelze přitakat ani argumentu, že nelze skutkový stav zjistit jinak, než za pomoci zaměstnavatele žalobce či jeho právního nástupce, jelikož jen oni mohou mít přehled o tom, zda žalobce soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně pracoval v podzemí hlubinného dolu. V tomto rozsahu krajský soud v rozsudku 17 Ad 21/2019, bod 27, žalovanou odkázal mj. také na možnost zjišťování podstatných okolností také formou svědeckých výpovědí či znaleckého posudku. Toto ovšem žalovaná pohříchu neakceptovala. Zcela pominula, že žalobce do řízení vtáhnul konkrétní svědky (osoby ve srovnatelné situaci jako je on, které měly pobírat tzv. hornický důchod) již v první žalobě v této věci. Tento aspekt celé věci nelze jednoduše pomíjet. Žalovaná proto tomu měla v dalším řízení v souladu se zásadou veřejné správy jako služby veřejnosti věnovat náležitou pozornost (§ 4 odst. 1 správního řádu; viz také § 2 odst. 3 a 4 a § 3 správního řádu). V tomto smyslu rozhodně nestačí, pokud tyto důkazní návrhy žalobce odbyla letmým a ve vztahu k počtu žalobcem jmenovaných osob nedůsledným vyjádřením na s. 14 vyjádření ze dne 4. 6. 2019 k první žalobě ve věci 17 Ad 21/2019. Žalovaná se posléze otázky dokazování pomocí tzv. hornických důchodů jiných osob věnovala jen obecně, s tím, že neprovedla ani svědecké výpovědi relevantních osob, které žalobce označil již v původní žalobě, ani – byť pod rouškou anonymizování osobních údajů žalobcem označených osob – neprozkoumala, zda některá z jím označených osob nevykonávala stejné (nebo ve smyslu argumentu uvedeného v bodě 23 shora obdobné) zaměstnání po podobnou dobu jako žalobce, byť tuto dobu jejich zaměstnavatel vykázal v pracovní kategorii I. AA. Jakkoli žalovaná uvedla, že nevede žádnou samostatnou evidenci pojištěnců, kteří vykonávali zaměstnání důlního měřice, dle krajského soudu se nachází nejvíc informací o způsobech evidování jednotlivých pracovních pozic právě u žalované, která zpracovává data o všech českých pojištěncích. Zde není žádný jiný orgán než žalovaná, který by znal lépe trendy či irregularity v metodách evidence pracovních kategorií. Těžiště prvotního dokazování tedy musí zůstat u ní.
31. Ostatně dle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 8. 2021, č. j. 10 Afs 352/2019-26, *Rail Cargo Operator – CSKD* není smyslem správního soudnictví potrestat správní

orgán za to, že hned napoprvé nevydal důkazně bezvadné rozhodnutí, ale dovést jej k tomu, aby vydal rozhodnutí zákonné. Správnímu soudu rozhodujícímu v plné jurisdikci nic nebrání, aby provedl důkaz (§ 52 a § 77 s. ř. s.), který mohl provést již správní orgán už před vydáním napadeného rozhodnutí. Není ovšem úkolem soudu, aby tento důkazní prostředek hodnotil jako první. Je-li důkazní prostředek důležitý pro rozhodnutí ve věci, soud zruší napadené rozhodnutí kvůli nedostatečně zjištěnému skutkovému stavu a nechá na správním orgánu, aby zhodnotil důkazní prostředek a znovu posoudil spornou otázku (§ 78 odst. 6 s. ř. s.). To ostatně koresponduje s letitým závěrem, že soud vždy musí zvážit rozsah doplňování dokazování tak, aby nenahrazoval činnost správního orgánu (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28.4.2005, č. j. 5 Afs 147/2004-89).

32. K tomu je třeba připočíst, že žalovaná dosud nevysvětlila, proč v té samé souvislosti (řádnost metody evidence pracovních kategorií) neprovedla důkaz znaleckým posudkem, jakkoli ho krajský soud v rozsudku 17 Ad 21/2019 vyjmenoval jako jeden z možných důkazních prostředků k osvětlení řádnosti (metody) vedení evidence zaměstnání ze strany bývalých zaměstnavatelů žalobce, resp. jejich nástupců. Přitom žalované musí být známo, že důkaz znaleckým posudkem v jiné podobné věci se prováděl (jedná se o jeden případ a celkem 3 postupně vydané rozsudky Nejvyššího správního soudu pod č. j. 6 Ads 74/2009, 4 Ads 22/2012-21, 4 Ads 126/2016-42, z nichž vzešly dva v bodě 17 shora cit. nálezy Ústavního soudu).
33. Závěrem nutno žalovanou odkázat na rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 11. 2019, č. j. 1 Ads 24/2018-61, dle něhož je pro účely § 76a nutno zkoumat, zda žalobce byl ztíženým podmínkám vystaven více méně trvale z důvodu stálého pracoviště v podzemí hlubinného dolu.
34. Žalovaná tudíž nerespektovala závazný právní závěr z předcházejícího rozsudku v této věci (§ 78 odst. 5 s. ř. s.). Opětovně učinila závěr o neosvědčení důležité skutečnosti, aniž se vyvinula dostatečnou snahu a o její prokázání, či zdůvodnila, proč shora uvedené důkazní prostředky nelze provést. Tím zatížila rozhodnutí vadou nepřezkoumatelnosti, pro kterou soud bez jednání zrušil napadené rozhodnutí [§ 76 odst. 1 písm. b) s. ř. s.]. Zrušil-li soud rozhodnutí, současně výrokem I vyslovil, že věc se vrací k dalšímu řízení žalované (§ 78 odst. 4 s. ř. s.).
35. Žalobce měl ve věci plný úspěch. Podle § 60 odst. 1 s. ř. s. mu náleží právo náhrady důvodně vynaložených nákladů proti žalované, která úspěch neměla. Jelikož však žalobci žádné náklady nevznikly, soud rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku II tohoto rozsudku.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku je **možno** podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů od jeho doručení k Nejvyššímu správnímu soudu v Brně.

Ostrava 5. ledna 2023

JUDr. Zora Šmolková
samosoudkyně

Shodu s prvopisem potvrzuje M. R.

